

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سیرن احادی در فلسفہ اسلامی

« سید کاظم بهشتی »

سرشناسه: بهشتی، کاظم

عنوان و نام پدیدآور: سیری اجمالی در فلسفه اسلامی/نویسنده کاظم بهشتی

مشخصات نشر: مشهد: رشید، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۲۰۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۸۹-۷۲-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

کتابنامه بصورت زیر نویس.

موضوع: فلسفه اسلامی.

رده بندی کنگره: ۹ س ۹ ب/BBR1392

رده بندی دیوی: س ۸۶۶ ب/۱۸۹

نام کتاب: سیری اجمالی در فلسفه اسلامی

نویسنده: بهشتی، سید کاظم

ناشر: انتشارات رشید

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

حروف چینی: علیرضا جراح ۰۹۱۵۳۳۳۳۲۸۵

ویرایش و صفحه آرایی: سید جواد قاسمی ۰۹۱۵۱۰۸۴۳۹۲

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: شهریور ۱۳۹۱

چاپ: چرچی

قطع: رقعی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۸۹-۷۲-۲

تعداد صفحه: ۲۰۰

قیمت: ۷۰۰۰ تومان

« فهرست مطالب »

صفحه

عنوان

۹	سخن ناظر
۱۲	پیشگفتار

« فصل اول »

۲۰	فلسفه چیست ؟
۲۲	موضوع فلسفه
۲۴	تعریف وجود و ماهیت
۲۶	وجوب، امکان، امتناع
۲۷	مقولات عشر
۳۰	اشتراک وجود
۳۲	وحدت وجود
۳۴	اصالت وجود
۳۶	مسئله علت و معلول
۴۰	سوفسطائیان
۴۱	نظر دیوید هیوم در باب علیت
۴۳	وجود ذهنی
۴۶	ادله‌ی وجود ذهنی
۴۸	حقیقت و خطا

« فصل دوم »

۵۲.....	دوران ترجمه
۵۶.....	روش های فکری در فرهنگ اسلامی
۷۰.....	کلام
۷۱.....	مبطله
۷۶.....	کلام المعری
۸۳.....	امام محمد غزالی
۸۵.....	امام فخر رازی

« فصل سوم »

۸۸.....	فلاسفه اسلامی
۸۹.....	حکمای مشاء
۸۹.....	اسحاق الکندی
۹۵.....	فارابی
۹۷.....	آثار فارابی
۱۰۰.....	ابوالحسن العامری
۱۰۲.....	ابن سینا
۱۰۵.....	شاگردان و آثار و تألیفات ابن سینا
۱۰۶.....	مراتب عقول از نظر ابن سینا
۱۰۹.....	محمدبن زکریای رازی
۱۱۱.....	اخوان الصفا
۱۱۲.....	ابوریحان بیرونی
۱۱۳.....	حکمای اندلس
۱۱۴.....	ابن طفیل
۱۱۸.....	ابن رشد

- خواجه نصیرالدین طوسی ۱۲۰
- سیر تحول فلسفه اسلامی از نظر هانری کربن ۱۲۱

« فصل چهارم »

- فلسفه اشراق ۱۲۸
- شهاب الدین سهروردی ۱۲۹
- روش اشراق و منابع آن ۱۳۱

« فصل پنجم »

- مکتب اصفهان ۱۳۶
- میرداماد و میرفندراسکی ۱۳۶
- ملاصدرا ۱۳۸
- ابتکارات ملاصدرا در فلسفه و حل مسائل معض ۱۴۰
- حمل و قضیه حملیه ۱۴۶
- آثار و شاگردان ملاصدرا ۱۴۸
- ملاعبدالرزاق لاهیجی ۱۴۹
- ملاحسن فیض کاشانی ۱۵۱
- کیفیت رشد و اشاعه افکار ملاصدرا ۱۵۲
- حکما و دانشمندان طبقه بعد از فیض و لاهیجی ۱۵۳
- ملا محمد صادق اردستانی و معاصران ۱۵۳
- آقا محمد بیدآبادی ۱۵۵
- ملا علی نوری ۱۵۷
- آقا سید رضی لاریجانی ۱۵۸
- ملا آقای قزوینی ۱۵۹
- ملا عبدا... زنوزی، ملا اسماعیل اصفهانی، حاج ملاهادی سبزواری ۱۶۱

« فصل ششم »

- ۱۶۶..... حکمای حوزه فلسفی و عرفانی تهران
 ۱۶۹..... حکما و دانشمندان حوزه قم

« فصل هفتم »

- ۱۷۴..... باطنیه‌ی اب‌ماعلیه
 ۱۸۳..... رتبه‌ی طبقات باطنیه‌ی اسماعلیه
 ۱۸۵..... پایان کار فرقهِ اسماعلیه صباحیه در ایران

« فصل هشتم »

- ۱۸۸..... تصوف و عرفان
 ۱۹۲..... ابویزید بسطامی
 ۱۹۳..... جنید بغدادی
 ۱۹۴..... حلاج
 ۱۹۸..... احمد غزالی
 ۲۰۰..... منابع

سخن ناشر

دانش فلسفه که منبایی عقلانی و استدلالی دارد در ایران با پیشینه‌ای چند هزار ساله همراه است شاید نخستین منبعی که در ایران نشانه‌هایی از استدلال و چرایی و چرا در آن وجود دارد کتاب ارزشمند اوستا باشد که زرتشت پیامبر ایرانی آن را به عنوان کتاب دینی و اعتقادی خود بر ایرانیان عرضه کرد.

هر یک از ادیان قبل از اسلام به گونه‌ای جهت پذیرش باورهای اعتقادی از این دانش بشری سود جستند، وقتی ایرانیان با اسلام و تعالیم اندیشمند آن رو به رو شدند، دستورهای آن را برترین دانستند و این دین را با جان و دل پذیرفتند و پس از آن که آرامشی نسبی در ایران و اسلام ایجاد شد، دانش فلسفه در کنار سایر دانش‌های دینی خوب نشان داد و مسلمانان با بهره‌مندی از بنیادهای فلسفی ایرانیان و یونانیان به دست آوردن حجم کلی و کیفی باورهای فلسفی خود بیفزایند.

اگرچه در نزد برخی از محققان منشأ فلسفه‌ی اسلامی، فلسفه‌ی یونانی است و به همین دلیل ارسطو را معلم اول و فارابی را که تقریباً شارح بلا منازع اندیشه‌های ارسطوست معلم ثانی می‌شمارند ولی از یاد نبریم که فلسفه‌ی یونانی خود در زمان حمله‌ی اسکندر به ایران و دست

یابی به منابع علمای آن روز و به آتش کشیدن اوستا، ارسطو بخشهای فلسفی این ککتاب را به یونانی برگرداند و بر فلسفه‌ها و اندیشه‌های یونانی افزود و این اندیشه‌ها در نهضت ترجمه‌ی آثار علمی، از یونانی به عربی، برگردانده شد و مسلمانان همه‌ی این اندیشه‌ها را ره آورد یونان دانستند.

در شبخانه اسلام با نگرش باز و آزادی که به باورهای علمی داشت، همه‌ی باورهای ارزشمند اعتقادی را - مثل سایر دانشهایی که مورد بازنگری قرار دارد - مورد توجه قرارداد و دانشمندان اسلامی، ایران هم بحثهای ارزشمندی بر آن افزودند که از جمله‌ی آن افراد می‌توان به فارابی، ابن سینا، کندی، شهر دین، رازی و... اشاره کرد.

تاریخ فلسفه‌ی اسلامی با وجود دانش مردان این اندیشه به اوج خود ارتقاء یافت و تلاش بزرگ مردانی چون خواجه نصیر الدین طوسی و به طور خاص ملا صدرای شیرازی توانستند فلسفه را به اندیشه‌های اعتقادی نزدیک سازند و ملا صدرا توانست مخالفت میان فلسفه و شریعت را تا حدود زیادی کم رنگ کند و یا از بین ببرد.

کتاب حاضر تلاشی است بسیار ارزشمند و در عین حال مختصر که مولف محترم جناب استاد سید کاظم بهشتی تجربه‌ی سی سال تدریس و نیم قرن انسا با این دانش را در آن جا داده و به دور از اصطلاحات دشوار فلسفی و با زبانی ساده و روشن به مواردی از آن پرداخته است.

موسسه‌ی انتشاراتی دانشوران رشید، بسیار خرسند است که ککتاب قلیل الحجم و کثیرالفواید سیر اجمالی در فلسفه‌ی اسلامی این استاد

بزرگ را به زیور طبع آراست و امیدوار است که شاگردان و علاقه‌مندان آن استاد بهره‌ی کامل و وافیه از این کتاب داشته باشند و آرزومند است، نویسنده‌ی محترم سالیان سال بتواند تجربه‌های خود را به علاقه‌مندان عرضه نماید و آثار ارزشمند دیگری را هم از این استاد و سید جلیل‌القدر خوانندگان مدیه نماید.

با آرزوی توفیق روز افزون
مدیر انتشاراتی دانشوران رشید

پیشگفتار

انگیزه و عاملی که مرا به نوشتن این رساله تحریض و ترغیب نمود، مشاهده یک برنامه کوتاه تلویزیونی بود که چندی بیش پخش شد و بر سبیل اتفاق ناظر بر بیننده‌ی آن بودم. گزارشگری در خیابان میرداماد از عابرین متعدد پس از اعلام از درجه و میزان تحصیلاتشان این سوال را مطرح می‌کرد که میرداماد چیست عجباً؟! با اینکه همه‌شان به اصطلاح تحصیل کرده و دانشگاه رفته بودند، اینها نسبت به مورد سؤال آنچنان راجل و خالی الذهن بودند که گویا تاکنون چنین اسمی را نشنیده‌اند در حالی که به جرأت می‌توانم بگویم که اکثر از فلاں تیم فوتبال خارجی پرسش می‌شد اطلاعات جامعی از تعداد اعضاء و اسامی رسم و حتی قد و قواره هر کدام ارائه می‌دادند.

مملکت ما به برکت اسلام و نیز تمدن و پیشینه‌ی چند هزار ساله، چهره‌های فراوانی در زمینه‌های مختلف علمی، فلسفی، هنری در خود پرورانده که آثار گرانبها و با ارزشی از خود باقی گذاشته‌اند. مملکتی که مهد فلسفه و عرفان و مرکز تحصیل علوم عقلی بود و صدها فیلسوف و عارف را در خود پرورانده، نسل جوان و تحصیل کرده آن نباید نسبت به

این مفاخر آن قدر بیگانه باشد تا جایی که از نام و نشان آنها بی خبر باشد. لذا باید اذعان نمود که اگر خیابانی یا محلی به اسم فردوسی، خوارزمی، خواجه نصیرالدین، فارابی نام گذاری نمی‌شد. چه بسا برای کثیری از نسل جوان ما این واژه‌ها و اسامی کاملاً نامانوس و نا آشنا جلوه می‌کرد. علوم انسانی خصوصاً فلسفه و عرفان در مراکز آموزشی ما مرتبه و مقام شایسته‌ی خود را احراز نکرده و متعلم نسبت به مطالب عقلی و لطایف ذوقی اقبال و توحیدی از خود نشان نمی‌دهد و صرف نظر از حوزه‌های تعلیماتی قدیم که در شرخ‌بگان و مشاهیر علمی، پرورش یافتگان این حوزه‌ها هستند، از مدارس جدید و دانشگاه‌های ما در زمینه عقلیات و عرفانیات کمتر فرد سرشناسی تا و روز بروز کرده است. به جهت اینکه اولاً ورود در مسائل عقلی و عرفانی و استعداد خاصی را می‌طلبد و از همه متعلمین نمی‌توان انتظار فهم مسائل برهانی و درک مطالب ذوقی را داشت. ثانیاً مسئله استاد و مدرس صعب است. در مدارس جدید برخلاف حوزه‌ها دانشجو در انتخاب استاد آزاد نیست. ابتلاء متعلم به معلم و مدرس غیر وارد. قهراً او را نسبت به مسائل برهانی و مطالب عرفانی بی توجه و کم علاقه می‌نماید و چنین است که غنی‌تره روزگاری ملکه علوم به شمار می‌آمد باید چنین متروک بماند که کم مانده است که به تعطیلی گراید. به هر حال مطلبی که در خور شایان توجه است این است که ادب و فرهنگ غنی ما و آثار و موارث فرهنگی گرانبها و ارزشمندی که حاصل اندیشه فرزنانگان و نخبگان علمی و ادبی سرزمین

ماست، مشحون از مطالب فلسفی و لطایف ذوقی و عرفانی است، لذا آشنایی با این متفکران و اندیشمندان و کیفیت سیر اندیشه و ظهور مکاتب و مشارب مختلف و فی الجمله اطلاع از اصول و مبانی آنها چیزی است که دانستن آنها و لو به نحو اجمال بر هر تحصیل کرده‌ای در هر رشته تخصصی لازم بلکه واجب است. رساله‌ی حاضر به همین منظور تدوین گردیده تا در دسترس طلب و دانشجویان و علاقمندان مطالب عقلی و عرفانی قرار گیرد. از آنجا که عقلیات و عرفانیات مشتمل بر مطالب دشوار و پیچیده است، نگارنده سعی وافیه عمل آورده که تا آنجا که مقدور است مطالب بصیرتی بیان گردد که برای مبتدی قابل فهم و درک باشد. امید است که مطالعه این اثر ناچیز برای خواننده عزیز مفید فایده باشد.